

A Terkán Lajos Ismeretterjesztő alapítvány

2017. évi

Közhasznúsági jelentése

A Fejér Megyei Bíróság PK 63931/2004/5 határozatával 826. sorszám alatt a Terkán Lajos Ismeretterjesztő Alapítványt megalapítottként, és közhasznúként 2005. 04. 16. napján nyilvántartásba vette. Az Alapítvány közhasznú jogállását a Székesfehérvári Törvényszék 2015. március 2-án kelt végzésével megerősítette, s ezen végzését 2015. április hó 20-án jogerőre emelte.

Az Alapítvány célja:

A székesfehérvári Terkán Lajos Bemutató Csillagvizsgáló fenntartásához és üzemeltetéséhez szükséges feltételek és költségek fedezetének biztosítása.

Az alapítvány közhasznú tevékenységei – a közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI törvény (a továbbiakban KSZT) alapján a következők:

- Képességfejlesztés (nevelés)
- Ismeretterjesztő tevékenység (oktatás)
- Tudományos tevékenység (kutatás)

Szakmai beszámoló:

Képességfejlesztés, tehetséggondozás, nevelés, oktatás

Szakkörök:

Az érdeklődő fiataloknak szakköri formában nyújtunk lehetőséget az önművelésre, a csillagászati ismeretek megszerzésére. A Terkán Lajos Bemutató Csillagvizsgálóban az iskolai időszakban heti rendszerességgel szakköröket működtettünk. A 14 év alattiaknak, a művelődési ház ünnepi és nyári zárva tartását kivéve minden hétfőn 17 órától, a 14 év felettieknek minden pénteken 18 órától tartottunk foglalkozásokat.

Nyári csillagászati észlelőtábor 2017.:

2017. év folyamán immár harmincnegyedik alkalommal rendeztük meg csillagászati táborunkat, főként székesfehérvári középiskolás fiatalok számára. A tábor résztvevői a Terkán Lajos Bemutató Csillagvizsgáló csillagász szakköreinek tagjai közül kerülnek ki. A csillagász szakkörök több, mint fél évszázados múltra tekinthetnek vissza a városban, közös táborozáson 1984. óta veszünk részt minden évben - 1987. óta saját táborokat szervezünk. A tábor helyéül mindig a lakott területektől, a zavaró éjszakai fényektől távoli, lehetőleg magaslaton fekvő helyet választunk ki. A tábor önellátó, fontos

szerepet tölt be a természet szeretetére, óvására, megőrzésére, valamint a közösségi munkára való nevelésben is.

Táborozásaink során az ország jelentős részét bejártuk - ez évben a Vértesben, Vérteskozma legszélén töltöttünk el egy hetet. A táborozók egy része sátorban, más része turistaházban lakott. A csillagászati megfigyeléseket a tábor melletti magaslaton végeztük. Az **egyhetes** tábor **július 20-án** kezdődött, a létszám összesen **29 fő** volt. A hatból négy éjszaka jó, egy éjszaka megfelelő volt az időjárás; észlelésre alkalmas minőségű eget láthattunk. A tábor közelében levő magaslaton a megfigyelést fényszennyezés alig zavarta. Sikerral valósítottuk meg terveinket.

Az éjszakai megfigyeléseket követő délelőtti pihenés után a nappal további részét túrázással és különböző kulturális programokkal töltöttük. Ekkor végeztük az éjszakai megfigyelések kiértékelését is. Az eredményeket a hazai és nemzetközi gyűjtőközpontoknak továbbítottuk.

A tábor részletes programja a következő volt:

- vizuális meteorészlelés
- a megfigyelt meteorok adatainak rögzítése a Magyar Meteor- és Tűzgömbészlelő Hálózat előírásai szerint
- bolygómegfigyelések és rögzítésük a Magyar Csillagászati Egyesület észlelőlapján
- mélyég-észlelések, oktatás a kezdő táborozók számára Dobson-távcsövünkkel.

Nappali feladatainkat is sikeresen teljesítettük:

- a Nap megfigyelése (magánszemélytől kölcsönzött H-alfa szűrővel)
- a megfigyelések adatainak kiértékelése, előkészítésük az adatgyűjtő központokba való beküldésre
- kb. 18 km-es természetjáró túra a Vértesben, a kamalduli remeteség megtekintése Majkon
- kb. 7 km-es természetjáró túra a környéken
- strandolás Tatabányán
- önképzés a táborban (ismeretterjesztő előadások a csillagászat és más tudományok témaköreiből, amatőr művészeti műsorszámok)

A megfigyelési eredmények közzététele a Magyar Csillagászati Egyesület METEOR című lapjában történt.

Kirándulás

Úton Majk felé

Részlet a táborból

A kulturális délután közönsége

Kezdődik a főzés

Észlelési előkészületek

Ismeretterjesztő tevékenység

Távcsöves Bemutatók:

Február, március, április és szeptember, október, november hónapokban minden hétfő, szerda és péntek esténként alkalmanként 5-25 érdeklődőnek tartottunk távcsöves bemutatókat. Egyes események alkalmából, mint pl. Kutatók éjszakája, viszont előfordult, hogy több száz látogatót is fogadtunk. Az év folyamán 2048 regisztrált látogató tekintett a Csillagvizsgáló távcsöveibe.

Ismeretterjesztő előadások és bemutatók

2017. február 28. Célpontban a Föld?
(Kötél László csillagász)
2017. március 28. Idő, időmérés, időszámítás és mindennapi életünk
(Dr. Hudoba György fizikus)
2017. április 25. A Jupiter csodálatos világa
(Nagy László amatőr csillagász)
2017. szeptember 29. Kutatók Éjszakája 2017.

Helyszín: Terkán Lajos Bemutató Csillagvizsgáló, Székesfehérvár, Fürdő sor 3.

A, **Előadóterem** B, **Terasz** C, **Kupola**

Korosztály: gyermekektől a nyugdíjasokig

A, Előadóterem: vetítéssel szemléltetett ismeretterjesztő előadások

19:00 - 19:45 - Kötél László: In memoriam Cassini

20:00 - 20:25 - Kiss Attila: Tömegvonzás kimutatása - házilag

20:30 - 20:55 - dr. Nagy Rezső: 50 éves a távcsövünk

21:00 - 21:30 - Dr. Hudoba György: Napfogyatkozás expedíció 2017 – élménybeszámoló

B, Csillagvizsgáló terasz:

18:30 - 19:00 Napnyugta és a kapcsolódó légköri jelenségek szabad szemes megfigyelése és magyarázatuk

- Miért kék az ég? - Rayleigh szórás

- Miért vörös a kelő és nyugvó Nap? - fényszóródás és elnyelődés

- Miért lehet belenézni a kelő és nyugvó napba? - extinkció

- Ott van-e az égitest, ahol látjuk? - refrakció

19:30 - 22:00 Az égbolt képek könyve - tájékozódás a csillagos égbolton (fél órás turnusokban)

Lézerbemutató segítségével bemutattuk az éppen látható csillagképeket, elmondtuk jellegzetes látványosságokat és a hozzájuk fűződő mitológiai történeteket.

C, Kupola:

17:30-18:30 Távcsöves bemutató: a Nap és napfoltok

20:30-22:00 Távcsöves bemutató: a Szaturnusz, néhány kettőscsillag és az éppen látható fényesebb objektum bemutatása a TELAPO 30 cm átmérőjű Newton-teleszkópjával.

(http://www.kutatokejszakaja.hu/2017/esemenynaptar/index.php?menu_id=4&hely=262)

2017. október 24. Mars a Marsra

(Horvai Ferenc úrkutató-csillagász, az NFM vezető tanácsosa)

2017. november 28. Bolygófelszínek térképezési kérdései kartográfiai szempontból

(Hargitai Henrik, geomorfológus)

Részvétel társszervezetek rendezvényein:

A Csillagvizsgáló képviselőjében az alábbi országos rendezvényeken vettünk részt:

2017. november 19. Zselici Csillagpark bemutatása

2017. december 08. Nagy Károly emlékkonferencia, Bicske

Konferenciák:

2017. szeptember 16. szombat

Ötven éves a székesfehérvári Csillagvizsgáló távcsöve

A rendezvény programja:

10:00 Fehérvár dal – Hungarikum együttes

10:05 Elnöki köszöntő

10:07 – 10:12 Kupola beemelés film

10:15 – 10:30 A város egykori és jelenlegi vezetésének köszöntő szavai

10:30 – 10:40 A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat egykori és jelenlegi vezetőinek köszöntő szavai

10:40 – 11:00 A Csillagvizsgálónak otthont adó intézmény, az egykori „Velinszky László Ifjúsági és Úttörőház”, ma „A Szabadművelődés Háza” egykori és jelenlegi vezetőinek köszöntő szavai. Néhai Tóth Lászlóról megemlékezett Nagy Judit.

11:00 – 11:05 A Terkán Lajos Ismeretterjesztő Alapítvány kuratóriumának bemutatása

11:05 – 11:13 - Ha te tudnád,.. - Hungarikum együttes

- Csillagok, csillagok - Hungarikum együttes

11:15 – 11:40 dr. Nagy Rezső: A székesfehérvári csillagászati ismeretterjesztés évtizedei

11:40 – 11:55 Felkért hozzászólók

- Futó László hozzászólását felolvasta Pintér András

- Torma Károly

- Csukovics Tibor

11:55 12:05 Spontán hozzászólások

12:05 – 12:15 Büfészünet

12:15 – 12:45 Számvetés

12:15 – 12:20 Kiadványaink

12:20 – 12:22 Szkeptikus találkozók

12:22 – 12:30 James Randi és a Randi-díj

12:30 – 12:35 Randi-díjasaink

12:30 – 12:35 Dallos Róbert: Gabonakör Székesfehérvár határában

12:35 – 12:40 Fűrész Gábor: A kettéfűrészelt kupola

12:40 – 12:45 Pintér András: Intelligens plazmagömbök Fehérvár határában

Vendégkönyvi bejegyzések

Fehérvári vonatkozású kisbolygók

12:45 – 13:15 Fűrész Gábor: A távcsövek világa

13:15 – 14:30 Ebédszünet, ebédelés az Ybl iskola éttermében

14:30 – 15:05 Fehérvári emlékek

14:30 – 14:45 Bartha Lajos: Fehérvári emlékeim

14:45 – 14:55 Zombori Ottó: Fehérvári emlékeim

14:55 – 15:05 Hozzászólások, konzultáció

15:05 – 16:05 Kulin György öröksége

15:05 – 15:35 Mizser Attila: A kisfiú, aki le akarta lőni a Halley-üstököst

15:35 – 15:45 Mizser Attila: Hobbym: a csillagos ég. (Egy dokumentumfilm és tanulságai.)

15:45 – 16:00 Pete Gábor: Harmincasok klubja: Orgoványi-távcsövek Magyarországon

16:00 – 16:05 Hozzászólások, konzultáció

16:05 – 16:15 Szünet

16:15 – 17:30 Országos körkép

16:15 – 16:25 Zseli József: Dunaújváros amatőr csillagászata

16:25 – 16:35 Kocsis Antal: Egy Orgoványi-távcső Balatonfüzfőn

16:35 – 16:45 Pércsi Kornél: A győri bemutató csillagvizsgáló évtizedei

16:45 – 16:55 Szabó Szabolcs Zsolt: A szolnoki TIT Uránia Bemutató Csillagvizsgáló

16:55 – 17:05 Leitner Zsolt: Szabó Gyula és a miskolci Uránia

17:05 – 17:15 Csarnyi Zoltán: A zalaegerszegi 30-as

17:15 – 17:30 Hozzászólások, konzultáció

17:30 Csillagász himnusz - közös éneklés (Hungarikum együttes)

17:40 Zárás

18:00 Csillagvizsgáló látogatás

Eszmék és téveszmék a tudomány világában

A hazai szkeptikusok 1995 óta minden évben összegyűlnek Székesfehérváron, hogy tapasztalatot cseréljenek és megvitassák az aktuális kérdéseket, teendőket. Az összejövétel fő célja a kritikus gondolkodás népszerűsítése. Ennek érdekében fórumot kapnak azok az elsősorban természettudományos területeken dolgozó szakemberek, tanárok, újságírók, illetve a természettudományok iránt érdeklődő diákok, akik fel szeretnék lépni az áltudományos és tudományellenes nézetekkel szemben. Az itt elhangzó előadásokból a hallgatóság municiót gyűjthet magának a szellemi környezet védelme érdekében kifejtett munkájához. Külön figyelünk arra, hogy fehérvári tanárok és tehetséges diákok, illetve helyi kötődésű fiatalok is szerepelhessenek ezeken a rendezvényeken.

A másik cél, hogy a nagyközönség az adott tudományterületek legjobb szakembereitől szerezzon tudományosan megalapozott ismereteket olyan kérdésekről, melyekről ellentmondásos nézetek, vagy hiedelmek keringenek a köztudatban. Az idei rendezvény egyik érdekessége, hogy október 28-ára vagyis éppen az első összejövétel 22. évfordulójára esett.

Szomorú aktualitással kezdődött a 2017-es program. A nemrég elhunyt Beck Mihály akadémikusról, a hazai szkeptikus mozgalom elindítójáról emlékezett meg *Dürr János* tudományos újságíró, a Tényeket Tisztelők Társasága alapító tagja. Mindig hálás feladat a csillagos égboltról készült látványos felvételek bemutatása. *Ladányi Tamás* asztrofotós könyvében saját asztrotájképei szerepeltek, és a frissen megjelent kiadvány, illetve a képek készítésének ürügyén sokat lehetett mesélni a csillagászzal kapcsolatos hiedelmekről is.

A földönkívüli értelem kutatása mindig izgalmas téma. A magyar SETI Klub megalakulása adta az apropót ahhoz, hogy a Fermi paradoxon megoldásairól beszélgesse *Almár Ivánnal* az IAA SETI Bizottság emeritus tagja, *Nádassy Attila* a SETI Klub alapítója. A probléma lényege, hogy éles ellentmondás van a földönkívüli civilizációk létezésének magasra becsült valószínűsége és az ilyen civilizációk létezésére utaló bizonyítékok hiánya között.

A legnagyobb vitát mindig az orvosi kérdések váltják ki, így történt ez most is. Ezúttal a homeopátia és az akupunktúra rendszeréről volt szó. *Hraskó Gábor* biológus, informatikus, a Szkeptikus Társaság elnöke főként arról beszélt, hogyan kell(ene) tesztelni az alternatív medicina állításait. Ahhoz, hogy ne csak a hívők – és az üzleti érdekeltségű gyártók – számára legyen bizonyítva hatásuk, hanem a valódi bizonyítékokon alapuló orvoslás szabályait, és az akár tíz évig is eltartó próbáját is kiállják.

Szintén aktuális vitatéma a klímaváltozás. *Dr. Tóth Zoltán* légkörfizikus, csillagász, Országos Meteorológiai Szolgálat munkatársa kifejtette, hogy az éghajlatnak mindig változnia kell, aminek – egyebek mellett – csillagászati, planetológiai, légkörtani okai vannak. Az más

kérdés, hogy az emberi tevékenység mennyire és milyen irányba változtatja meg a folyamatokat.

Régi tervünk valósult meg dr. *Finta Viktória* PhD fizikus, egyetemi tanárságéd “Elektroszmogriadó?” című előadásával. A mobilelefonoktól kezdve a mikrohullámú sütők és más sugárzó eszközök hatását vizsgálták meg tudományos alapossággal és ugyanilyen alapos előadásban a fejtette ki szakvéleményét az ezekkel kapcsolatos közhiedelmekről.

Miért vagyok szkeptikus? A tavaly indított sorozat célja, hogy bemutassuk azokat, akik sokat tettek, tesznek az áltudományok terjedése ellen. Ennek a tevékenységnek ismert személyisége *Härtlein Károly*, a BME mesteroktatója, aki látványos és érdekes kísérletekkel a kritikus gondolkodás mellett a fizika oktatását is népszerűsíti évtizedek óta. Vele beszélgetett *Benkő Andrea*, az MTVA szerkesztő-műsorvezetője, aki nem mellesleg fehérvári.

Természetesen mind a beszélgetések során, mind az előadások végén is lehetőség nyílt kérdésekre, hozzászólásokra, és mint mindig, most is sokan éltek ezzel. Az eszmecsere a szünetekben sem szünetelt, erősítve a rendezvény találkozó jellegét és azt, hogy szükség van az ilyen összefüggésekre. Szeretnek a hasonló gondolkodású emberek találkozni egymással, és megvitatni, megosztani egymással véleményüket, tapasztalataikat. Mindezzel igazolva azt is, hogy a sorozatot folytatni kell.

A hagyományokhoz tartozik az is, hogy a konferenciát élőben közvetítettük az interneten, és a felvételek vissza is nézhetők a youtube-on.

Beszélgetés *Härtlein Károllyal*. Moderátor *Benkő Andrea*.

Dürr János megemlékezése Beck Mihályról.

Ladányi Tamás asztrofotós bemutatja legújabb könyvét

Almár Ivánnal beszélget Nádassy Attila.

Hraskó Gábor biológus, informatikus az alternatív medicina állításai ellenőrzésének szükségességéről beszélt.

Dr. Tóth Zoltán légkörfizikus, csillagász előadását vezeti fel Nagy Rezső.

Finta Viktória az elektroszmogról és méréséről beszélt.

Ladányi Tamás dedikál.

További rendezvényeink

2017. március 23. csütörtök - Országos Csillagászati Vetélkedő

A nemzeti csillagászati-űrfizikai versenyben hazai és határon túli magyar ajkú, a 2016/2017. tanévben középiskolába járó diákok (főleg 9-12. osztályosok) vehettek részt. A verseny három bevezető fordulóval indult. A három forduló összesítése után legjobb teljesítményt nyújtottakból alakult ki az országos döntő résztvevőinek névsora. A Szabadművelődés Házában lezajlott nyilvános döntő legjobbjaiból kerültek ki a magyar olimpiai keret tagjai, akik azután megkezdték felkészülésüket a 2017-es thaiföldi olimpiára.

A verseny honlapján (<http://www.bajaobs.hu/IOAA>) online segédanyagok (elméleti ismeretek és mintafeladatok) segítették a felkészülést. Ezek az alapszinttől egészen a nemzetközi versenyszintig jutáshoz is útbaigazításul tudtak szolgálni. A verseny célja nem kizárólag az olimpiai keret kiválogatása volt, hanem az is, hogy többféle formában is segítse a középiskolai tanár kollégákat a csillagászati témakörök feldolgozásában, illetve csillagászati példák, összefüggések más témakörökhöz történő hozzákapcsolásában.

A döntőbeli feladatok nehézségi foka, jellege és az értékelés módja már közelítette a nemzetközi diákolimpiáét. Elméleti és gyakorlati jellegű feladatokra egyaránt kellett számítani. A gyakorlati fordulók tartalmaztak szabad ég alatti megfigyeléseket, adatfeldolgozási feladatokat, és planetáriumi mesterséges égbolt alatt megválaszolandó kérdéseket is.

A verseny szervezői az alábbiak voltak:

Dr. Hegedüs Tibor, csillagász, Udvardi Imre, mat-fiz tanár, a magyar csillagászati diákolimpiai munkacsoport koordinátorai

Helyi szervező: dr. Hudoba György, Terkán Lajos Bemutató Csillagvizsgáló

Az év folyamán több programunkat más civil szervezetekkel (Székesfehérvár Városi Természetbarát Szövetség, TIT, ELFT Fejér Megyei Csoport) együttműködve szerveztük.

Az előadásokat átlagosan 50 - 60 fő hallgatta meg.

Számveteli beszámoló:

Az alapítvány tevékenységéhez szükséges forrásokat pályázatokból, valamint a Csillagvizsgálót támogató személyektől és cégektől kapott adományokból biztosította, vállalkozási tevékenységet nem folytatott. Az év folyamán részesültünk a civil szervezetek részére felajánlható 1%-ból. Az Alapítvány kiadásait igyekeztünk minimalizálni.

Az alapítvány tisztségviselői és a Csillagvizsgáló munkatársai tevékenységükért tiszteletdíjat nem kaptak. A Csillagvizsgálóban folyó, vagy az Alapítvány által – esetenként partnerekkel közösen –

szervezett ismeretterjesztő tevékenységért részvételi, vagy belépődíjat nem kért. A rendezvényeinket önkéntesek bevonásával tartottuk meg.

A bevételek támogatásból, pályázatokból, valamint az SzJA 1%-ból tevődtek össze, a kiadások pedig bankköltségből, postaköltségből, plakátok, szóróanyagok, könyvbeszerzések és rendezvények költségeiből.

Székesfehérvár 2018-05-13.

Grosz Imre
elnök